

сюжетно-рольовій грі та створенні власних сценаріїв, заснованих на реальних і уявних подіях. Проте, спостерігається тенденція до зменшення використання універсальних іграшок із відкритим ігровим полем, що може обмежувати розвиток уяви. В умовах війни використання іграшок військової тематики є суперечливим: з одного боку, вони можуть сприяти патріотичному вихованню, з іншого — викликати психологічний дискомфорт у дітей.

#### Список використаних джерел

1. Бухало О.Л. Соціально-педагогічний потенціал сучасних іграшок. Актуальні проблеми науки та освіти: Збірник матеріалів XXI підсумкової науково-практичної конференції викладачів (м. Маріуполь, 01 лют. 2019р.). Маріуполь: МДУ, 2019. С. 167–169. URL: <https://mu.edu.ua/storage/MSU/pages/conferences/2019/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf>
2. Назаренко Б.В., Гнізділова О.А. Сучасні дитячі іграшки. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі* : зб. наук. праць / за заг. ред. О. А. Гнізділової, відпов. ред. Н. В. Ковалевська. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2025. Вип. 8. 164 с. С.112-117.
3. Поліщук К. М. Сучасна іграшка: актуальність, тенденції, перспективи впливу на дитину. Освітній дискурс. Гуманітарні науки (м. Київ, 2019р.). Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 13. С. 79 – 88. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/24970/Polishchuk%20K.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
4. Популярні іграшки 2024: топові товари та гарячі новинки URL: <https://bi.ua/ukr/posts/view/populyarnye-igrushki-2024-topovye-tovary-i-goryachie-novinki/>
5. Холтобіна О. У. Роль іграшки у житті дитини дошкільного віку. The 15th International scientific and practical conference «New knowledge: strategies and technologies for teaching young people» (April 16 – 19, 2024) Lisbon, Portugal. International Science Group. 2024. P. 217-220. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/NEW-KNOWLEDGE-STRATEGIES-AND-TECHNOLOGIES-FOR-TEACHING-YOUNG-PEOPLE.pdf>

УДК 373.2.091.33-027.22:796]:373.2.035:316.772.4

Єлизавета Нос

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Науковий керівник – к.п.н., доц. Зімакова Л.В.,

### ВПЛИВ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті обґрунтовано значення ігрової діяльності як ефективного засобу формування комунікативної компетентності, що сприяє розвитку мовлення, соціальної взаємодії, емпатії та розуміння емоцій. Проаналізовано можливості використання різних видів ігор (сюжетно-рольових, дидактичних, рухливих, ігор-драматизацій) для оптимізації процесу формування комунікативної компетентності у дітей дошкільного віку. Наголошено на важливості інтегрованого використання різних видів ігор в освітньому процесі ЗДО для оптимізації розвитку комунікативної компетентності дошкільників.

**Ключові слова:** комунікативна компетентність, дошкільник, ігрова діяльність, гра, соціалізація, мовленнєвий розвиток.

**Постановка проблеми.** У сучасному освітньому світі проблема формування комунікативної компетентності дітей дошкільного віку посідає одне з центральних місць. Це зумовлено зростаючою потребою суспільства у соціально адаптованих особистостях, здатних до ефективної міжособистісної взаємодії. Фундаментальні дослідження у галузі педагогіки та психології визначальна роль комунікації підкреслюється як ключовий фактор у гармонійному розвитку дитини, її соціалізації та пізнавальній діяльності. Водночас, інтенсивна цифровізація суспільства, що призводить до зміни форм соціальної взаємодії та зменшення часу, відведеного на безпосереднє спілкування, актуалізує питання пошуку ефективних педагогічних засобів розвитку комунікативних навичок у дітей дошкільного віку.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Аналіз наукових досліджень та публікацій у галузі дошкільної освіти демонструє сталий інтерес до проблематики розвитку комунікативної компетентності у дітей. Фундаментальні праці Л. С. Виготського обґрунтовують соціальну природу психічного розвитку дитини, підкреслюючи важливість спілкування як джерела та рушійної сили розвитку вищих психічних функцій. Видатні зарубіжні та вітчизняні психологи розглядають сюжетно-рольову гру як провідний вид діяльності, в якому відбувається активне засвоєння соціальних ролей та норм поведінки, що безпосередньо впливає на формування комунікативних навичок. Т. О. Піроженко аналізує емоційний аспект спілкування та його ролі у становленні соціальних відносин дитини у різних моделях взаємодії «дитина-дитина», «дитина-дорослий» тощо.

Сучасні дослідження О. Л. Кононко, Л. В. Зімакової, Н. В. Ковалевська, А. В. Пасічніченко, Т. О. Піроженко продовжують вивчати вплив різних видів ігор на розвиток комунікативної компетентності дошкільників. Зокрема, досліджуються можливості використання інтерактивних ігор, театралізованої діяльності та дидактичних ігор для збагачення словникового запасу, розвитку зв'язного мовлення, формування вміння слухати та розуміти співрозмовника, а також розв'язувати конфліктні ситуації [1; 2; 3; 4; 5; 6].

**Мета статті** – теоретично обґрунтувати та розкрити значення ігрової діяльності, зокрема сюжетно-рольових, дидактичних, рухливих та ігор-драматизацій, як ефективного засобу розвитку комунікативної компетентності дітей дошкільного віку.

**Виклад основного матеріалу.** Дошкільне дитинство є фундаментом для подальшого особистісного розвитку. Саме в цей період активно формуються перші соціальні контакти, засвоюються норми та правила поведінки, розвивається емоційна сфера та закладаються основи саморегуляції. Ефективна комунікація є не лише інструментом для задоволення потреб дитини, але й потужним механізмом її соціалізації. Володіння розвиненими комунікативними навичками сприяє встановленню позитивних міжособистісних стосунків, успішній інтеграції в дитячий колектив, зниженню рівня конфліктності та розвитку емпатії. Більше того, комунікативна компетентність тісно пов'язана з когнітивним розвитком

дитини. У процесі спілкування з дорослими та однолітками збагачується словниковий запас, формується граматично правильне мовлення, розвивається мислення та уява. Участь у діалозі сприяє розвитку здатності аналізувати інформацію, формулювати власні думки та аргументувати їх. Недостатній рівень розвитку комунікативних навичок може призвести до труднощів у навчанні, обмеження соціальних контактів та негативно вплинути на емоційний стан дитини.

У контексті розвитку комунікативних навичок дошкільників особливу увагу важливо приділити ігровій діяльності. Гра є провідним видом діяльності у дошкільному віці, що має унікальний потенціал для формування комунікативної компетентності. У процесі гри дитина добровільно приймає на себе різні соціальні ролі, імітує поведінку дорослих, вчиться домовлятися, співпрацювати, розв'язувати конфлікти та виражати свої емоції [4; 5; 6].

З метою встановлення взаємозв'язку між застосуванням ігрових технологій та рівнем сформованості комунікативної компетентності у дітей дошкільного віку, доцільним є зосередити дослідження на різних типах ігрової діяльності. Зокрема, аналіз впливу сюжетно-рольових ігор, дидактичних ігор, рухливих ігор та ігор-драматизацій дозволить отримати комплексне розуміння механізмів впливу ігрової діяльності на розвиток комунікативних навичок у досліджуваній віковій групі.

Особливої уваги серед ігор надається *сюжетно-рольовим*, оскільки вони виникають з ініціативи самих дітей. Відповідно до твердження Л. В. Артемової, сутнісною характеристикою цього виду ігрової діяльності виступає уявна ситуація, в якій дитина ідентифікує себе з певною дорослою роллю та відтворює її функціональні особливості в змодельованому ігровому просторі, що ілюструється, зокрема імітацією лікувального процесу в грі «Лікарня», де дитина репрезентує роль лікаря, взаємодіючи з однолітками в контексті лікувально-діагностичної діяльності. Характерною особливістю таких ігор є їх орієнтація на взаємодію з однолітком як основним ігровим партнером. Діти демонструють автономність у визначенні змісту гри та виборі сюжету, а також у розподілі ролей та встановленні правил, що відповідають логіці розвитку ігрових дій. Необхідність узгодження дій, розподілу функцій та розв'язання ігрових конфліктів сприяє розвитку навичок кооперації та компромісу, які є невід'ємними складовими ефективної комунікації [2; 3; 4; 6].

Дослідження впливу *дидактичних ігор* на комунікативну компетентність дошкільників в ігровому середовищі є предметом наукового інтересу багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, О. Л. Кононко у своїх працях підкреслює значущість дидактичних ігор у розвитку мовленнєвої активності та комунікативних навичок дітей дошкільного віку, акцентуючи увагу на створенні ігрових ситуацій, що стимулюють діалог та обмін думками. *Дидактична гра «Телефон»*, метою якої є вдосконалення слухової уваги, чіткості вимови та вміння передавати інформацію. У процесі гри діти по черзі передають один одному на вухо невелике повідомлення, намагаючись зберегти його зміст без спотворень.

Аналіз результатів гри дозволяє оцінити рівень сформованості фонематичного слуху, артикуляційної чіткості та здатності до точного вербального відтворення інформації, що є важливими компонентами комунікативної компетентності [4; 5].

Використання *рухливої гри* є дієвим засобом формування комунікативної компетентності дітей дошкільного віку, оскільки більшість з них передбачають активну взаємодію між учасниками, необхідність дотримання певних правил та узгодження дій для досягнення спільного ігрового результату. Такі ігри, як *«Квач»*, *«Сліпий та поводитир»*, *«Знайди свій колір»* чи естафети, спонукають дітей до вербального та невербального спілкування, обміну інформацією, прохань про допомогу, висловлення подяки та емоційної підтримки. У процесі рухливої гри діти слухають та розуміють інструкції, домовляються про розподіл ролей, координують свої рухи з діями інших, а також реагують на сигнали та команди, що сприяє розвитку їхніх комунікативних навичок у динамічному та емоційно забарвленому контексті [4].

*Ігри-драматизації* є дієвим засобом формування комунікативної компетентності у дітей дошкільного віку, оскільки передбачають активне відтворення дітьми літературних сюжетів, казок або власних імпрровізацій, що вимагає від них використання різноманітних мовленнєвих засобів для передачі характеристик персонажів, їхніх емоцій та намірів. Вагомий внесок у цю галузь зробили Л. В. Артемова, Л. В. Зімакова, Л. В. Макаренко, які наголошували на значенні театралізованої діяльності для розвитку мовлення, уяви та соціальної взаємодії дітей. Їх праці підкреслювали, що ігри-драматизації створюють сприятливі умови для активного використання мови в різних комунікативних ситуаціях, сприяючи збагаченню словникового запасу, розвитку діалогічного мовлення та розуміння емоційного стану інших. У процесі розігрування ролей діти вчаться використовувати інтонацію, міміку, жести та тембр голосу для ефективної комунікації, висловлювати власні думки від імені персонажа, вступати в діалоги та монологічні висловлювання, а також розуміти емоційний стан інших учасників, що сприяє збагаченню їхнього комунікативного досвіду [2; 4; 6].

Гра *«Інтерв'ю з казковим героєм»* одна дитина обирає роль казкового персонажа (Червоної Шапочки, Вовка, Колобка тощо), а інші діти стають журналістами та ставлять йому запитання про його пригоди, почуття та думки. Ця гра стимулює розвиток уміння ставити запитання, давати розгорнуті відповіді та підтримувати розмову.

Різноманітні види ігрової діяльності є ефективним інструментом для цілеспрямованого розвитку комунікативної компетентності дітей дошкільного віку. Сюжетно-рольові ігри оптимізують діалогічну взаємодію, узгодження задумів та прийняття ролей, сприяючи емпатії, дидактичні ігри збагачують мовленнєві засоби та навички формулювання запитань і відповідей, рухливі ігри розвивають невербальну комунікацію та координацію дій у колективі.

Ігри-драматизації удосконалюють виразність мовлення та розуміння емоційних станів.

Сучасні наукові дослідження переконливо демонструють, що дитинство є сензитивним періодом для засвоєння соціально детермінованих систем суспільних, культурних та історичних відносин. Цей процес відбувається в умовах активної комунікації та в ході формування свідомої, самостійної, продуктивної діяльності. Отже, особистісний розвиток дитини не обмежується лише спеціально організованими дорослими заняттями, дидактичними та сюжетно-рольовими іграми, іграми-драматизаціями чи рухливими іграми, спрямованими на формування знань, умінь та навичок. Він також інтенсивно відбувається під час взаємодії з предметним світом, дорослими та однолітками в спільній діяльності.

У дошкільників ігрова діяльність розглядається як провідний вид діяльності, оскільки саме в її межах формується зона найближчого розвитку, активізуються та прогресують психічні та комунікативні процеси й характерні для цього періоду новоутворення. Гра виступає основним механізмом опанування соціального середовища через взаємодію з дорослими та однолітками. Відтак ігрова діяльності дітей постає як процес поступового засвоєння інструментарію гри. Саме ігрова активність спонукає дитину до оволодіння ігровими засобами з метою реалізації власного прагнення долучитися до діяльнісної сфери дорослих та визначення своєї позиції в системі міжособистісних відносин з ровесниками.

Ефективне використання ігрової діяльності для розвитку комунікативної компетентності дошкільників передбачає створення збагаченого ігрового середовища, активне включення педагога в ігровий процес, заохочення вербалізації ігрових дій, застосування різноманітних видів ігор (сюжетно-рольових, дидактичних, рухливих, ігор-драматизацій) та формування позитивної комунікативної атмосфери.

**Висновки та напрямки подальших досліджень.** Систематичне впровадження ігрових методик, цілеспрямоване на стимулювання комунікативної взаємодії, сприяє ефективному формуванню навичок активного слухання та конструктивного формулювання особистих висловлювань. Заохочення дітей до пояснення своїх ігрових маніпуляцій та прийнятих рішень активізує їхнє зв'язне мовлення та сприяє усвідомленню логіко-семантичних зв'язків. Розуміння та дотримання правил гри виступає механізмом соціалізації, навчаючи дітей узгоджувати власні дії з діями інших та використовувати мову для регуляції спільної діяльності. Моделювання соціальних ситуацій в ігровій формі забезпечує безпечний контекст для експериментування з різними комунікативними стратегіями, розвитку емпатії та розуміння соціальних ролей, що в сукупності формує підґрунтя для ефективної комунікації в подальшому житті. Таким чином, усвідомлене педагогічне керівництво ігровою діяльністю є необхідною умовою для цілеспрямованого розвитку комунікативної компетентності дошкільників.

**Список використаних джерел.**

1. Зімакова Л. В. Комунікативно-мовленнєвий розвиток старших дошкільників засобами мультиплікації: технологічний підхід. *Педагогічні науки*. 2019. Вип. 74. С. 17-20.
2. Зімакова Л. В., Манжелій Н. М. Соціалізація старших дошкільників засобом ігрової діяльності. Зб. наук. пр. ЛОГОС матеріалами міжнар. наук.-прак. конф.. Барселона, ESP 24 квітня 2020 р. С.112 – 114. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/16042>
3. Зімакова Л. В., Манжелій Н. М. Формування моральних якостей у дітей дошкільного віку в організованій комунікативно-мовленнєвій діяльності. *Педагогічна освіта: теорія і практика*: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільськ. нац. ун-ту імені Івана Огієнка. К.-П., 2020. Вип. 28. С.126-135. URL: <http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/207164/207243>
4. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік / Піроженко Т.О. та ін. Київ : Генеза. 88 с.. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710102>
5. Ковалевська Н. В., Пасічніченко А. В. Ігрові технології у просторі ЗДО. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18746/1/20.pdf>
6. Zimakova, L.; Kramarenko, V.; Kovalevska, N.; Tupytsya, O.; Mokhirieva, Y. Treinamento de futuro educador de fala comunicativa para a adaptação social de crianças de 5 a 7 anos por meio da arte moderna. *Revista on line de Política e Gestão Educacional*, Araraquara. 2021, v. 25, n. esp.3, p. 1810–1825. URL: <https://periodicos.fclar.unesp.br/rpge/article/view/15594>

УДК 159.9:316.48]:373.2.091.33-027.22:796

Єлизавета Нос

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка  
Науковий керівник- к.п.н., доц. Ковалевська Н. В.*

## **ПРОФІЛАКТИКА КОНФЛІКТІВ У ДОШКІЛЬНИКІВ ПІД ЧАС ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

*У статті розглядається проблема виникнення конфліктних ситуацій серед дошкільників у процесі ігрової діяльності. Зазначено, що гра, як провідний вид діяльності в дошкільному віці, виступає важливим інструментом соціалізації, але водночас може ставати джерелом суперечок і конфліктів. Проаналізовано вікові особливості виникнення конфліктів у дітей різних дошкільних груп. Окреслено низку педагогічних заходів, спрямованих на попередження міжособистісних непорозумінь серед дітей: формування правил взаємодії, розвиток емоційного інтелекту, організація кооперативних ігор, активна участь педагога, індивідуальна робота з дітьми, створення безпечного ігрового середовища та залучення батьків до виховного процесу. Наголошено на важливості комплексного підходу до організації ігрової діяльності як засобу формування конструктивної взаємодії в дитячому колективі.*

**Ключові слова:** ігрова діяльність, конфліктні ситуації, дошкільники, соціальні навички, емоційна регуляція, кооперація, міжособистісна взаємодія, педагогічна підтримка, профілактика конфліктів.

**Постановка проблеми.** Процес навчання і виховання, як і будь-який процес, постійно детермінований розвитком особистості та міжособистісних стосунків, він неможливий без протиріч і конфліктів, які постійно виникають у малих дитячих колективах. Природно, що в процесі цієї взаємодії виникають постійні труднощі у спілкуванні та налагодженні стосунків, виникають і проблеми.

Вирішення цієї проблеми значною мірою залежить від грамотного формування педагогом ігрових навичок дошкільнят, що, насамперед, дає